

המנדאלה היא
תרשים של ארמון
בן כמה קומות.
תחום בין חומות
ומוקף גן פורח

ארמונות מחול צבעוני

במשך ימים שוקדים הנזירים הטיבטים על זילוף חול צבעוני בדוגמאות מסובכות להפליא. אבל כשהעבודה מסתיימת הם לא מתעכבים להתפעל ממעשי ידיהם. אלא הורסים הכל ומבזרים את החול למי הנחל

כתב וצילם: יוחם יעקבסון

ניתם פעם ארמון גדול מחול, ואחרי כל העבודה הרבה - פשוט הרסתם אותו? נזירים בני דת הבודהיזם בטיבט, בנפאל ובצפון הודו מציירים ציורים מדהימים בחול צבעוני - ואחרי ימים של עבודה מאומצת הם הורסים הכל!

לטקסים האלה, שבמהלכם מציירים את ארמונות החול, קוראים טקסי מנדאלה. בשפה הטיבטית הקדומה "מנדלה" פירושו מרכז, או מושב-כבוד, ו"לה" פירושו מעגל. השם ניתן הן לטקס והן לצורה שנבנית, מכיון שארמון החול נבנה במרכז מעגל גדול, שאף הוא בנוי מחול.

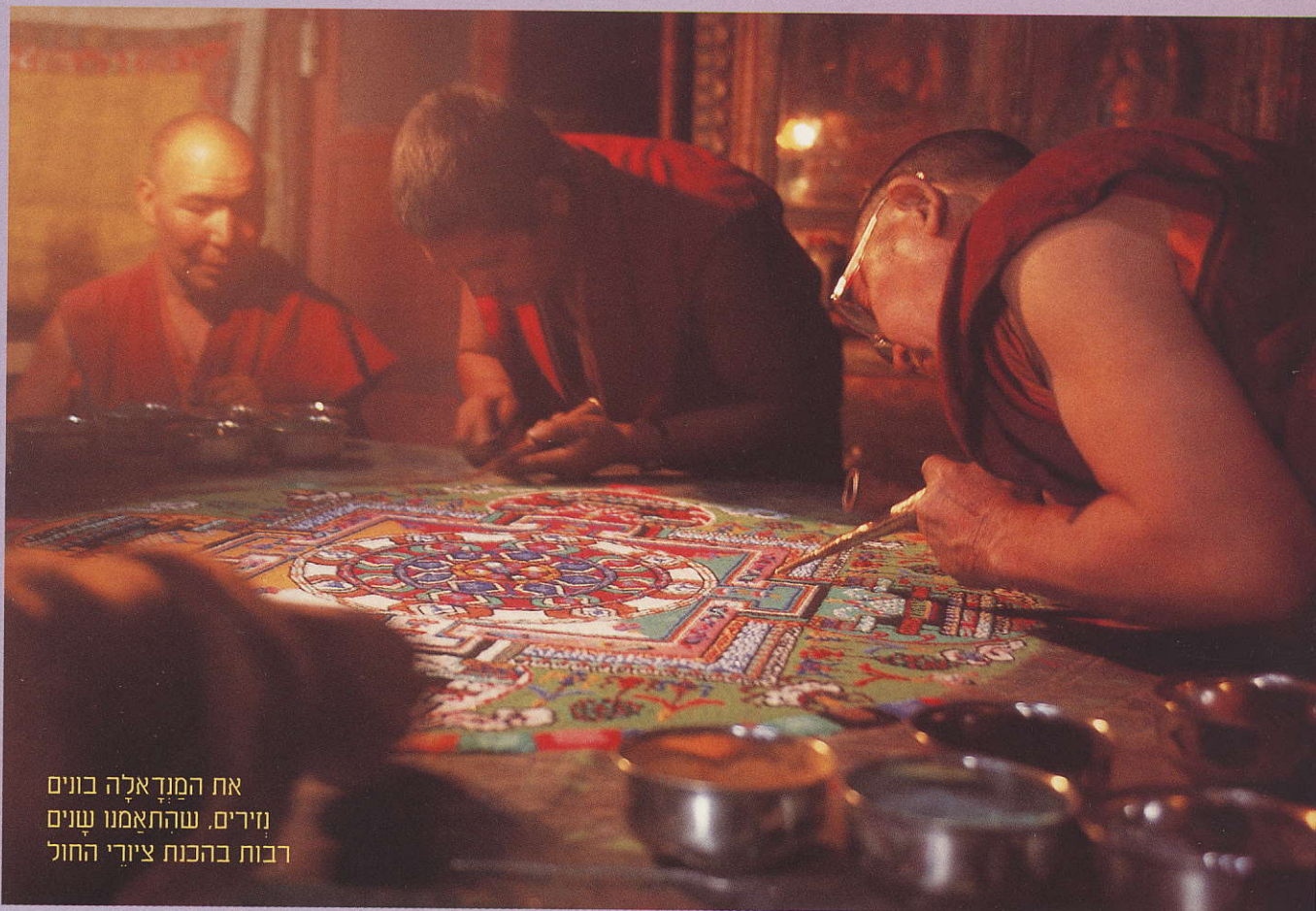

ולהכנות עליהם כדי שפמות זעירה של גרגירי חול תצא מהם. תארו לכם מה קורה אם בזמן הכנת המנדאלה אחד הנזירים מתעטש בטעות, או שרוח־פּרָצים נכנסת לחדר...

דגם מוקטן של העולם כולו

כאמור, למנדאלה יש משמעות מורכבת מאוד, וכדי להבין אותה לעומק צריך להיות נזיר בודהיסטי ולעסוק שנים רבות בלימודי הדת. אנסה לתאר לכם כמה משמעותית, כפי שהן

ארמונות החול לא נבנים לשם שעשוע, ולא כל אחד יכול לבנות אותם. לארמונות האלה יש משמעות דתית מורכבת מאוד. יש בהם עושר גדול של פרטים רפיי סמליות. לכל פרט, ולו הקטן ביותר, יש משמעות דתית מורכבת מאוד. כדי להשתתף בהכנת המנדאלות צריך ללמוד שנים רבות את רזי הדת ואת משמעות הסמלים, וכן את שיטת ההכנה שלהם. את הארמון בונים רק הנזירים שהתאמנו לשם כך. על שולחן־עץ גדול הם עורכים מדידות רבות ומשרטטים מעגלים וקווים

את המנדאלה בונים נזירים. שהתאמנו שנים רבות בהכנת ציורי החול

מתבטאות בסמלים המשורטטים. האלים בדת המקומית מיצגים תכונות נעלות וטובות. כל מנדאלה מוקדשת לאל מרפזי אחר. בעיני הנזירים היוצרים אותן הן דגם מוקטן של העולם כולו. האל נמצא כציור ממש, או כסמל, והוא יושב תמיד על כיסא־הכבוד במרכז הארמון. סביבו - הקירות וחומות הארמון, ובהן ארבעה שערים המופנים לארבע רוחות השמים. השערים הפתוחים לכל יעבר מסמלים את הפצת דרכו של האל בעולם ואת העובדה שארמונו פתוח בפני כל מי שרוצה לגשת אליו.

אנכיים, אופקיים ואלכסוניים. למנדאלה - הארמון והמעגלים שסביבו - יש תוכנית מפורטת, מצויירת וכתובה. אסור לשנות בה אף פרט, מפנין שאז תשתנה גם המשמעות. לאחר שלב השרטוטים מגיע שלב הבנייה בחול. אותם נזירים, שהתאמנו במשך שנים ביצירת כל הדוגמאות המופיעות במנדאלה, מתחילים בבניית הדגם השלם. הבנייה מתחילה מן המרכז כלפי חוץ. בכל פעם מושלמת שכבה נוספת, חיצונית. את החול מזליפים בעזרת משפכים, שנקביהם כה דקים עד שצריך לשפישף אותם במשפך אחר

הנזירים משתמשים במשפך
בְּעֵל נֶקֶב כֹּה צָר, שִׁישׁ לֵהֲכֹחַ
עֲלִיוּ בַּמִּשְׁפָּךְ אַחֵר כְּדִי שְׁנֹרְגִי
הַחֹל יִשְׁפְּכוּ הַחוּצָה

הארמון עצמו שוכן בגן גדול ופורה שבו נמצאים אלים רבים, והוא מוקף במעגלי הגנה שונים: מעגל של עלי פרח לוטוס צבעוניים המסמלים טוהר, ומעגל אחר של אש המגינה מפגיעות חיצוניות של גורמים רעים.

בדת המקומית מאמינים שכל אחד מאתנו הוא, בעצם, מנדאלה - נקודה מרכזית, שסביבה נמצאים מעגלים שונים. ובאמת, האם אין אנו מסתכלים על הסביבה תמיד מהמרכז, שהוא האני שלנו? סביב כל אחד מאתנו יש מעגלים קרובים יותר וקרובים פחות: משפחה, חברים, בני כיתה, שכנים, בית-ספר, חוגים, שכונה, עיר, מדינה ועוד...

הסביבה שלנו (הקרובה והרחוקה) משפיעה עלינו כשם שאנו משפיעים עליה. מנדאלת החול והטקסים הנערכים סביבה אמורים לגרום לנזיר המאמין להתייחס אל העולם כולו, אל כל מה שסובב אותו, כאל כלי-עזר שדרכו יגיע, שכבה אחר שכבה, למרכז, שם נמצא האל.

הדרך לאל איננה קלה. יש צורך בלימוד מעמיק וממושך, במדיטציה ובתרגול רב. לפי האמונה המקומית, רק מי שמסגל לעצמו במרוצת השנים תכונות טובות, מבינות וסלחניות - רק הוא מצליח להגיע אל מרכז הארמון, שהיא גם מושב האל. ממושב זה תהיה להשפעתו הטובה על הסביבה עוצמה רבה. כל הנזירים המשתתפים בטקס המנדאלה שואפים להגיע אל המושב המרכזי, לצדו של האל.

צריך לזכור שהמנדאלה היא רק סמל, אמצעי, העוזר לנזירים להמחיש את לימודיהם בצורה אמנותית. לאחר יצירת המנדאלה וההתבוננות בה, אין לה עוד שימוש עבור הנזירים - ממילא היא נמצאת בזיכרון שלהם. עדיף לותר על המנדאלה ולשלוח אותה למקומות רחוקים, להפיץ אותה למקומות שאליהם טרם הגיעה.

הדם המנדאלה

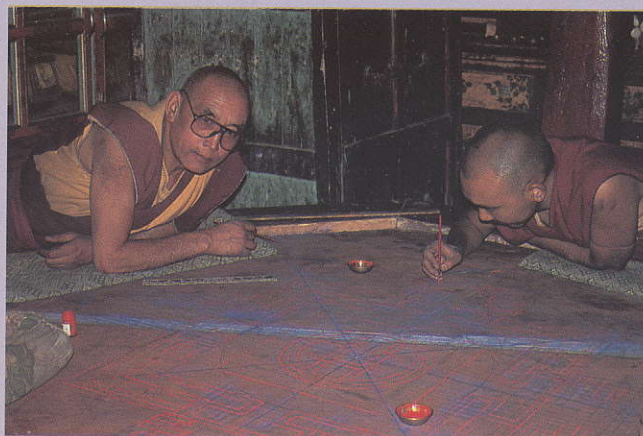
לאחר כמה ימי תפילה והתבוננות במנדאלה, נערך הטקס הסוגר. מגג המנזר תוקעים בחצוצרות, לבשר על תחילת הטקס ולהזמין את בני הכפרים באזור לצפות בו.

כל הנזירים נאספים בחצר המנזר. הם שרים ומנגנים, וראש המנזר משליך לתוך אש בוערת מנחות

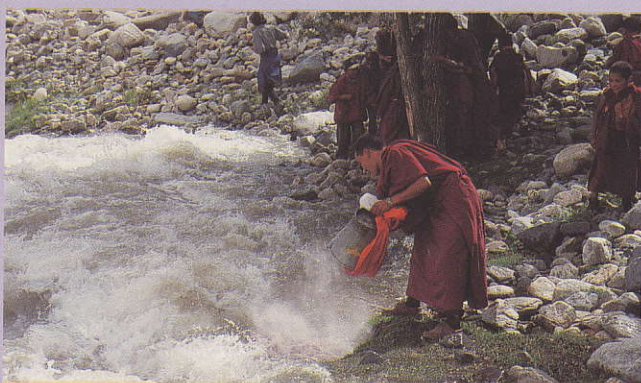

אחרי כל המאמץ, מוחים את החול - והמנדאלה נעלמת

לפני זילוף החול הצבעוני, משרטטים את תוכנית המנדאלה

בסוף הטקסט שופכים את תערובת החול אל הנחל

(מתנות) עבור האלים. בתום הטקס בחצר ניגשים הנזירים אל האולם שבו נמצאת מנדאלת החול. נערכת תפילה, והנזירים שבנו את המנדאלה הורסים אותה. הם מוחים את החול הצבעוני מהשוליים כלפי המרכז. ברגע אחד יורדת לטמיון עבודה קשה שנמשכה כמה ימים: כל הגרגירים הצבעוניים, שהונחו בקפידה זה לצד זה, מתערבבים אלה באלה והופכים לתערובת אפורה.

לצופה מהצד נראה הרס המנדאלה מצער מאוד, אבל עבור הנזירים זוהי פעולה טבעית, חלק מהתרגול שלהם. בעיניהם זו הדרך הטובה ביותר לשמר את המנדאלה ולאפשר לה למלא את יעודה.

את החול הצבעוני המעורבב אוספים לכד קטן שאותו עוטפים

בבדים מהודרים, כנאה לאל. בתהלוכה גדולה, בליווי תופים וחצוצרות, יוצאים הנזירים מהמנזר ופוסעים אל הנחל הקרוב. על גדת המים הם עורכים תפילה נוספת, מפשיטים את הכד ממלבושיו, ושופכים את תערובת החול אל הנחל.

הנזירים מאמינים שהמים לוקחים את החול, יחד עם האמונה, לקצות תבל, ובכך מסייעים ליצורים אחרים במקומות רחוקים להגיע למרכז המנדאלה, לאל, ולהיעשות טובים יותר.

לבנות מנדאלה פרטית

רוצים להתנסות בבניית מנדאלה? ב-22 לנובמבר, אחר הצהריים, ייערך בבית מסע אחר מפגש מיוחד של ילדים עם הכתב והצלם יותם יעקבסון. הסדנה תכלול שיקופיות, הסברים, והתנסות אישית בהכנת מנדאלות. פרטים והרשמה בטלפון: 03-6366200.